

روزشمار جنگ

پنجشنبه

۱۷ مرداد ۱۳۶۴

۲۰ ذی‌قعدة ۱۴۰۵

۸ اوت ۱۹۸۵

۵۲۶

در جریان آماده‌سازی عملیات آتی در منطقه عمومی فاو، از مهم‌ترین موضوعات، رعایت حفاظت جهت غافل‌گیری و فریب دشمن می‌باشد. در این باره امروز نامه‌ای از فرماندهی کل سپاه خطاب به قرارگاه‌های تابع خاتم ارسال شد که در آن رعایت اصول حفاظتی و رسیدگی حضوری و توجیه فرماندهان مستقر در منطقه عملیاتی، اکیداً خواسته شده است.^(۱) علاوه بر این، نامه‌هایی نیز درباره چگونگی رعایت حفاظت و غافل‌گیری، از رده‌های مختلف فرماندهی سپاه صادر شده است.

با این همه، بر اثر سنگینی کارها و ضرورت‌های آماده‌سازی منطقه و نیروها، از بعضی یگان‌ها تخلفاتی دیده شده است، از جمله در نامه امروز قائم‌مقام قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ص) به قرارگاه نوح آمده است: «نحوه حضور لشکر ثارالله در منطقه جدید خلاف دستورالعمل‌های حفاظتی ابلاغ شده بود و ایشان برخلاف دستورالعمل شماره ۵۰۶۰ - ۱/س - ۱۳۶۴/۴/۴ اقدام به آوردن سه لودر، سه بولدوزر، سه کامیون، سه وانت نیسان جهت عملیات مهندسی در منطقه کرد و این عملیات را هم در روز انجام داده است.»^(۲)

اظهارات "تقوی" قائم‌مقام سازمان حفاظت نیز نمونه دیگری است. وی درباره اقدامات تخلفات لشکر ۳۱ عاشورا گفت که این لشکر قرار بوده است در هنگام تحویل خط به لشکر ۲۵ کربلا، تجهیزات و امکانات را با خود نبرد ولی این قرار را رعایت نکرده، در نتیجه منطقه شلوغ شده است.^(۳)

علاوه بر امور حفاظت و غافل‌گیری که با هم مرتبط است، موضوع سومی هم هست و آن، فریب دادن دشمن است که از مسائل مهم عملیات آتی است. طرح ایجاد سر و صدا از طریق بلندگو در همه مناطق، بخشی از برنامه فریب دادن دشمن است، که امروز فرماندهی آن را در نامه‌ای به واحد تبلیغات ابلاغ کرد:

«نظر به این که در کل مرز، یگان‌ها و قرارگاه‌ها مجبور به انجام عملیات مهندسی می‌باشند و انجام این عملیات، به خصوص در شب توأم با ایجاد سر و صدا بوده به نحوی که

دشمن پی به این عملیات می‌برد، ضروری است جناب‌عالی در اسرع وقت طرحی جهت ایجاد سر و صدا در کل مرز به طرف دشمن و در اولویت مناطق فکه، شرهانی، خرمشهر، [جزیره] مینو، خسروآباد، فاو، طلائی و زید به نحوی تهیه نمایید که تمرکز فعالیت‌های خودی معلوم نگردد.»^(۴)

۵۲۷

به گزارش ارتش جمهوری اسلامی ایران، عملیات "ظفر ۷" با رمز "بسم الله الرحمن الرحيم" یا علی‌این‌موسی‌الرضا^(ع) در دو منطقه پنجوین و دره میانه انجام شده و تلفات و ضایعاتی بدین شرح به دشمن وارد آمده است: بیش از ۳۰ کشته یا زخمی؛ انهدام دو انبار مهمات؛ انهدام بیش از دو دستگاه خودرو؛ انهدام بیش از ۳۰ سنگر اجتماعی و انفرادی؛ انهدام ۷ قبضه تیربار؛ انهدام سه قبضه خمپاره‌انداز ۸۱ میلی‌متری.^(۵)

۵۲۸

امروز جلسه شورای عالی دفاع با حضور همه اعضا تشکیل شد و از جمله به بررسی عملیات اخیر "قدس ۵" در هور، پرداخت. آقای "هاشمی‌رفسنجانی" نماینده امام در شورای عالی دفاع و سخن‌گوی این شورا، پس از پایان جلسه در گفت‌وگویی با خبرگزاری جمهوری اسلامی در مورد آخرین تحولات جبهه‌های نبرد و نتایج سلسله عملیات‌های موفقیت‌آمیز قدس گفت: «باید به اطلاع برسانم که منطقه عملیاتی اخیر (قدس ۵) بسیار از نقطه نظر استراتژیک حائز اهمیت است. این منطقه در شرق و جنوب شرقی "البیضاء" قرار دارد و نقطه‌ای است در شمال جاده "خندق" که نقطه بسیار حساس و پراهمیتی است.»

وی افزود: «به‌طور کلی در سلسله عملیات قدس یعنی تا قدس ۵ - که حدود تقریباً پنجاه روز انجام شده - مضمون گزارش ارائه شده این بود که مجموعاً ۲۳۳ نفر اسیر گرفته شد و حدود ۳۰۰ نفر از نیروهای دشمن کشته و یا مجروح شده‌اند و ۳۵۰ کیلومتر از اراضی تحت اشغال دشمن که اهمیت "سوق‌الجیشی" بسیار مهم دارد، آزاد گردید و مقادیر قابل توجهی تجهیزات جنگی هم به غنیمت گرفته شد.»^(۶)

۵۲۹

مناطق آزاد شده در عملیات قدس ۵ در "هورالعظیم" مورد بازدید گروهی از خبرنگاران رسانه‌های همگانی کشورهای آلمان، امریکا، بلژیک، ژاپن، سوریه، هلند و استرالیا قرار گرفت. به‌گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی، این خبرنگاران که به دعوت ستاد تبلیغات جنگ به منظور بازدید از پیروزی‌های اخیر رزمندگان اسلام در منطقه عملیاتی قدس ۵، به منطقه جنوب سفر کرده‌اند، ضمن بازدید از پاسگاه "لیج" در هورالعظیم و سه پاسگاه فرعی آن و نیز آب‌راه‌ها و برکه‌های اطراف، به تهیه گزارش و فیلم از مناطق آزاد شده، تجهیزات منهدم شده دشمن و جنازه‌های کشتگان ارتش عراق پرداختند. در این بازدید، خبرنگاران از

نزدیک باچگونگی پیروزی‌های چشم‌گیر سپاهیان اسلام در عملیات زنجیره‌ای قدس و تسلط آنان بر بخش عظیمی از منطقه، آشنا شدند.

در پایان این بازدید، "کلوداینگلند" خبرنگار روزنامهٔ آمریکایی "کریستین ساینس مانیتور"، در گفت‌وگویی با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی، پس از اظهار رضایت از بازدید خود از منطقهٔ عملیاتی قدس ۵، با اشاره به مناطقی که به دست قوای اسلام آزاد شده‌است، گفت: «سرانجام این عملیات به فتح بزرگراه بصره - عماره - بغداد منتهی خواهد شد که از نظر استراتژیکی بسیار حائز اهمیت است.» وی حملهٔ عراق به مناطق مسکونی و استفادهٔ ارتش این کشور از سلاح شیمیایی را یک اقدام غیرانسانی خواند و افزود: «این کار بسیار زشت و ناشایستی است و دنیا باید آن را محکوم کند.»^(۷)

۵۳۰

در پی موفقیت‌های کسب شده در عملیات‌های محدود قدس به‌ویژه پیروزی در عملیات "قدس ۵"، امروز سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با صدور اطلاعیه‌ای که در مطبوعات کشور چاپ شد، مردم را به حضور در جبهه‌ها دعوت کرد. مطبوعات کشور نوشتند: «سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منطقهٔ یک ثارالله با صدور اطلاعیه‌ای از کلیه داوطلبین اعزام به جبهه، دلاوران سلحشور بسیج، جان برکفان اعزام مجدد و نیز اعضای طرح "لبیک یا خمینی" دعوت کرد جهت حضور در جبهه‌های حق علیه باطل و شرکت در عملیات زنجیره‌ای "قدس" حداکثر تا پایان روز دوشنبه ۲۱ مرداد ماه سال جاری به واحد بسیج پایگاه‌های مالک‌اشتر، شهید بهشتی، ابوذر، مقداد، اسلام‌شهر، شهرری، دماوند، فیروزکوه، شمیرانات و ناحیهٔ کرج مراجعه کنند.»^(۸)

۵۳۱

حزب دمکرات در آستانهٔ برگزاری انتخابات ریاست جمهوری به مردم مناطق کردنشین اعلام کرده‌است که هرکس در انتخابات شرکت کند و شناس‌نامه‌اش مهر شود، باید مبلغ دوهزار تومان جریمه به حزب بپردازد و کسانی که در برگزاری انتخابات با دولت همکاری کنند، کشته خواهند شد.^(۹)

در این حال، ساعت ۱۸:۲۰ امروز یک درگیری در توابع شهرستان بوکان بین نیروهای خودی و عناصر حزب دمکرات روی داد که در نتیجه سه تن از افراد حزب به هلاکت رسیدند و تعدادی از آن‌ها نیز مجروح شدند، همچنین یک تن از نیروهای سپاه شهید و یکی از پیش‌مرگان کرد مسلمان مجروح گردید.^(۱۰) دیروز نیز چهار تن از نیروهای جهادسازندگی با یک دستگاه جیپ در جادهٔ "جوانرود" به گروگان گرفته شدند.^(۱۱)

از سوی دیگر، "مقدم" فرمانده سپاه ارومیه، در یک گفت‌وگوی رادیو تلویزیونی اعلام کرد که طرح تسلیح عشایر منطقه برای مبارزه با عناصر ضدانقلاب - که به‌دستور دولت

جمهوری اسلامی ایران اجرا شده است - تاکنون ثمراتی داشته است و از جهات نظامی و سیاسی موجبات منزوی شدن گروه‌های ضدانقلاب در منطقه را فراهم آورده است.^(۱۲)

۵۳۲

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از بلگراد، "قاسم حمادی" رئیس کمیته روابط خارجی حزب بعث عراق، در گفت‌وگویی با خبرنگاران یوگسلاوی گفته است: «امکان پیروزی یا شکست یکی از دو کشور ایران و عراق در جنگ جاری وجود ندارد». این خبرگزاری افزوده است: «این نخستین بار است که یک مقام عراقی رسماً نومیذی بغداد به پیروزی در جنگ را ابراز می‌دارد».

حمادی در این مصاحبه خواستار کمک بیش‌تر کشورهای عربی به عراق در جنگ شده است. وی خاطرنشان کرده که تنها راه خاتمه یافتن جنگ، مذاکرات سیاسی است.^(۱۳)

۵۳۳

آقای هاشمی رفسنجانی در مصاحبه‌ای با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی درباره اظهارات اخیر صدام در مصاحبه با روزنامه کویته "السیاسه" که برای اولین بار به تلویح مسئله برکناری وی از ریاست حکومت بعثی عراق مطرح شده و صدام صراحتاً در این گفت‌وگو این احتمال را غیرممکن ندانسته است، گفت: «این مطلب، مسئله تازه‌ای است که در این شرایط مطرح می‌شود. اگرچه صدام در این مصاحبه گفته است که "ما یک رژیم هستیم و اگر من بروم، باز هم رژیم خواهد ماند"، ولی خود انتشار این مطلب می‌تواند مسئله تازه‌ای باشد».

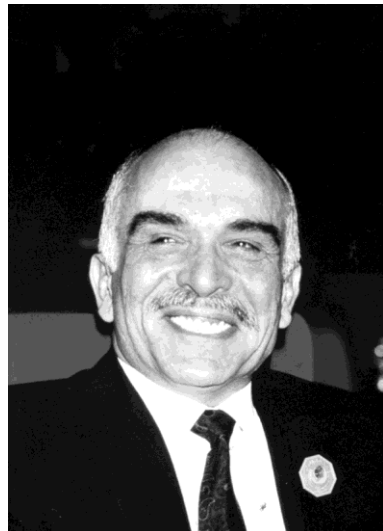
آقای هاشمی در پاسخ به این سؤال خبرنگار که «با توجه به اعلام‌های قبلی که گفته شده بود صدام رئیس بعثی عراق اخیراً دیداری از قاهره خواهد داشت و نیز به‌عنوان یکی از شرکت‌کنندگان در کنفرانس فوق‌العاده سران عرب به "کازابلانکا" در مراکش خواهد رفت، ولی این دو سفر برخلاف گزارش‌های منتشره انجام نشده است» گفت: «به نظر من رفتن صدام به این دو کشور - که از قبل هم برنامه آن اعلام شده بود - بیش‌تر ناشی از اوضاع داخلی و جاری عراق است و این تأکید بر این مطلب دارد که صدام هیچ‌گونه اعتمادی به اوضاع حاکم بر عراق ندارد». وی افزود: «اگر چه آنان راه "کمپ دیوید" را می‌روند و مثل مصر و مراکش عمل می‌کنند ولی هنوز عوام‌فریبانه می‌کوشند تا از خود در برابر مسائل نوعی چپ‌روی نشان دهند و رفتن صدام به کنفرانس "دارالبیضا" با توجه به جو این کنفرانس که مسلماً صدام هم باید در آن جا صحبتی می‌کرد، آشکار شدن هرچه بیش‌تر این مسائل را به دنبال می‌داشت و من بعید می‌دانم که صدام در این نوع کنفرانس‌ها شرکت کند مگر آن که علناً پرده‌ها را بالا بزنند که این عمل نیز نشان از آشکار شدن کامل دروغ‌گویی و عوام‌فریبی‌های رژیم بعث خواهد بود».^(۱۴)

درباره نتایجی که از کنفرانس اضطراری سران عرب در کازابلانکا حاصل خواهد شد و به خصوص درباره قطعنامه سران، گزارش‌های مختلفی انتشار می‌یابد، از جمله خبرگزاری کویت گزارش داد که اعضای کمیته‌ای که دیروز شرکت‌کنندگان در کنفرانس اضطراری سران عرب برای تهیه پیش‌نویس قطعنامه کنفرانس، تعیین کرده‌اند، امروز پیشنهادی مبنی بر تشکیل دو کمیته به‌منظور بررسی رفع اختلافات میان اعراب را بررسی کرده‌است. انتظار می‌رود این دو کمیته با هدف رفع اختلافات میان لیبی و عراق با این کشورها تماس برقرار کنند. یک منبع رسمی به خبرگزاری کویت گفته‌است که در اجلاس سران، قطعنامه‌های پیشین که حاوی حمایت از عراق، تقدیر از این کشور به‌دلیل پذیرش ابتکارات صلح اعراب و سازمان‌های اسلامی و بین‌المللی است، باز مورد تأکید قرار خواهد گرفت. به گزارش خبرگزاری قطر، کمیته تهیه پیش‌نویس قطعنامه اجلاس سران، شامل نمایندگان کشورهای اردن، عربستان، مراکش، تونس، کویت و سومالی است.^(۱۵)

در این حال، رادیو صوت‌الجماهیر عراق در مورد پیش‌نویس قطعنامه کنفرانس اضطراری سران عرب، اعلام کرد: «در پیش‌نویس قطعنامه‌ای که کمیته تهیه قطعنامه نهایی کنفرانس اضطراری سران عرب آن را پس از تصویب در اختیار رهبرانی در کازابلانکا قرار داده، ادامه تلاش‌های ایران برای عبور از مرزهای بین‌المللی و اشغال سرزمین‌های عراق محکوم شده‌است.

مراکش، دارالبیضاء ۷ تا ۹ اوت ۱۹۸۵ - کنفرانس فوق‌العاده سران عرب

ملک‌حسین شاه اردن در اجلاس (کسی که در شروع تجاوز عراق به همراه

حسنی مبارک رئیس‌جمهور مصر

(از ارکان محور مصر، اردن، عراقی در اجلاس)

صدام اولین گلوله توپ را روانه خاک ایران کرد)

در این پیش‌نویس قطع‌نامه به ایران نسبت به ادامه جنگ علیه عراق، هشدار داده شده و قطع‌نامه‌های کنفرانس سران فاس سال ۱۹۸۲ که در آن هرگونه تجاوز به هر کشور عربی به منزله تجاوز علیه تمامی کشورهای عربی دانسته شده، مورد تأکید قرار گرفته‌است. در این پیش‌نویس از ایران خواسته شده تا آتش‌بس فوری را بپذیرد و برای حل اختلاف به نحوی که حقوق طرفین محفوظ شود، وارد مذاکره شود. رهبران عرب این پیش‌نویس قطع‌نامه را در چارچوب قطع‌نامه نهایی مورد بحث قرار خواهند داد. پیش‌نویس قطع‌نامه مذکور مساعی صلح‌آمیز عراق را شایسته قدردانی و در جهت متوقف ساختن جنگ و دستیابی به راه‌حلی مسالمت‌آمیز و عادلانه و شرافت‌مندانه برای جنگ که حقوق مشروع طرفین را تضمین کند، توصیف نموده‌است.^(۱۶)

یادآوری می‌شود که گزارش‌های منابع عراقی درباره این کنفرانس، حاکی از هم‌آوایی شدید سران عرب با منافع و مطامع عراق است و عراق نه تنها این را پنهان نمی‌کند بلکه می‌کوشد سلطه هرچه بیش‌تر خود را در این کنفرانس به رخ بکشد، از جمله امروز خبرگزاری عراق اعلام کرد که کمیته بررسی پیشنهادها، طرح عراق درباره جنگ ایران و عراق را به‌طور کامل تصویب کرده‌است.^(۱۷)

۵۳۵

روزنامه "یومیوری" چاپ توکیو، نوشت: «اقتصاد عراق در حال فعال شدن است و به نظر می‌رسد با گشایش خط لوله نفت آن از طریق پادشاهی سعودی، وضعیت اقتصادی عراق بهبود یابد.» به گزارش این روزنامه از بغداد، توسعه عمران داخلی در حالت جنگ، یک استراتژی برای عراق است که ظاهراً با میلیاردها دلار کمک‌های دریافتی از کشورهای عربی خلیج فارس و ایجاد خط لوله جدید نفت، در حال تقویت است. یومیوری افزوده: «صدور پانصد هزار بشکه نفت در روز جانشین سیصد هزار بشکه نفتی خواهد شد که پادشاهی سعودی و کویت به‌عنوان کمک جنگی به عراق می‌دادند و سیصد هزار بشکه آن نیز به کشورهای اروپای شرقی صادر خواهد شد که در نتیجه، بهره‌برداری این خط تأثیری مستقیم بر بازار نفت نخواهد داشت.»^(۱۸)

۵۳۶

امروز لایحه یک فوریتی تأمین اعتبار برای هزینه‌های جانبی خرید فرآورده‌های نفتی و انتقال نفت خام به خارج و برگشت فرآورده‌های آن به داخل کشور و نیز خرید هفت فروند کشتی نفت‌کش جهت انتقال نفت از خارک به سیری، در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید. آقای "قربانعلی دری نجف‌آبادی" مخبر کمیسیون برنامه و بودجه، در این‌باره گفت: «[این لایحه] که قبلاً با دو فوریت به تصویب رسیده و یک فوریت آن در جلسه علنی مورخ ۱۳۶۴/۵/۱ سلب گردیده و به کمیسیون برنامه و بودجه به‌عنوان کمیسیون اصلی

ارجاع شده بود، بعد از چند جلسه بحث و بررسی با حضور کارشناسان و نمایندگان دولت در جلسه مورخ ۱۳۶۴/۵/۱۴ این کمیسیون، با اصلاحاتی تصویب شد.^(۱۹)

پس از سخنان مخبر کمیسیون برنامه و بودجه، نمایندگان مخالف و موافق و نیز معاون وزارت نفت (آقای "شهاب‌الدین") نظر خود را درباره این لایحه بیان کردند. به گزارش خبرنگار کیهان، آن‌گاه برای کلیات لایحه رأی‌گیری شد که به تصویب رسید.^(۲۰) پس از آن، ماده واحده این لایحه چنین به تصویب رسید: «به وزارت نفت اجازه داده می‌شود که از محل اعتبارات ردیف‌های چهل‌میلیون و پانصد هزار نفت و چهل‌میلیون و ششصد هزار گاز مندرج در قانون بودجه سال ۱۳۶۴، تا ۲۶ میلیارد ریال به ترتیب ۱۸ میلیارد و ۸ میلیارد جهت هزینه‌های جانبی فرآورده و انتقال نفت خام به "عدن" و برگشت فرآورده آن و نیز هزینه‌های انتقال نفت خام از خارک به جزیره سیری، خرید هفت فروند کشتی نفت‌کش از طریق جابه‌جایی اقدام و در اختیار وزارت نفت (شرکت ملی نفت ایران) قرار دهد.»^(۲۱)

به دلیل فوریت موضوع، شورای نگهبان در جلسه علنی امروز مجلس شورای اسلامی شرکت کرد تا مذاکرات مجلس در مورد این لایحه ضروری را - که مرتبط با اقتصاد جنگ می‌باشد - از نزدیک پی‌گیری کند. یادآوری می‌شود که با توجه به حملات مدام عراق به خارک، موضوع نفت و فرآورده‌های نفتی بسیار حائز اهمیت است. در این جلسه، شورای نگهبان عدم مغایرت این مصوبه با موازین شرع و قانون اساسی را به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد.^(۲۲)

۵۳۷

به گزارش خبرگزاری فرانسه، ۳۸ تن از اعضای نهضت آزادی در اعلامیه‌ای که به دفتر این خبرگزاری رسیده است، با انتقاد از اوضاع کشور اعلام کرده‌اند که تصمیم دارند در انتخابات ریاست جمهوری رأی ندهند. در این اعلامیه امضای "بازرگان" وجود ندارد. امضاکنندگان اظهار داشته‌اند: «ما این سیاست انحصاری نامزدها را تأیید نمی‌کنیم» آنان در عین حال، خود را پای‌بند جمهوری اسلامی ایران و قانون اسلامی* دانسته‌اند. خبرگزاری فرانسه افزوده است که مسئولان نهضت آزادی - از جمله چندین تن از وزیران کابینه بازرگان در دولت موقت - از دعوت مستقیم رأی‌دهندگان به تحریم انتخابات احتراز کرده‌اند.^(۲۳)

۵۳۸

در شماره امروز یک بولتن وزارت ارشاد اسلامی - که با عنوان "بررسی مطبوعات جهان" منتشر می‌شود - مقاله‌ای از نشریه "لوموند دیپلماتیک" درج شده که عنوان آن "خلیج فارس

* خبرگزاری فرانسه "قانون اسلامی" آورده است که احتمالاً منظور این خبرگزاری همان قانون اساسی منبعث از اسلام می‌باشد.

تحت مراقبت" است و نویسنده در مقاله به بررسی اوضاع امنیتی منطقه خلیج فارس با تأکید بر جنگ ایران و عراق، پرداخته است. جهت گیری نویسنده در بررسی جایگاه عراق و ایران و شورای همکاری خلیج فارس در معادلات امنیتی منطقه، بر این مبناست که نه ایران و نه عراق با منافع امنیتی غرب و امریکا تناسب ندارند و شورای همکاری باید نقش اصلی را بر عهده داشته باشد، اما توانایی این شورا در تداوم امنیت منطقه، سؤال برانگیز است. نظر به استفاده نویسنده از خبرهای متنوع و مهم مربوط به جنگ تحمیلی، بخش هایی از این مقاله فصل آورده می شود:

«رئیس جمهور عراق با تصمیم حمله به ایران در سپتامبر ۱۹۸۰، قطعاً به استقبال این خطر می رفت که اغتشاشات شدیدی در کشور خود که بیش از نیمی از جمعیت آن شیعه می باشند، برانگیزد، به علاوه، کردها می توانستند از این امر جهت تشدید عملیات مقاومت خود بهره گیرند، مع ذلک محاسبات دیگر که بالاخره در ذهن رئیس جمهور بها یافتند، در خصوص یک پیروزی سریع الوصول نیز نادرست از آب درآمد. آقای "شاهپور بختیار"، سرهنگ "غلامعلی اوپسی" و بسیاری دیگر از نظامیان فراری شاه [معدوم] پناهگاهی مطلوب در بغداد یافته بودند. آن ها می کوشیدند از ارتش ایران سیمای ارتشی در حال اضمحلال کامل و از رژیم ایران تصویر رژیمی که به واسطه تشنجات دچار از هم پاشیدگی است، ترسیم نمایند. آن ها در این خصوص صرفاً مطالب عنوان شده از سوی منابع اطلاعاتی دیگر را تأیید می کردند و چنین وانمود می کردند که خصوصاً به دنبال گروگان گیری در سفارت امریکا و به واسطه بسیج نیروهای ایران در مرز شوروی و در مناطق آشوب زده کردنشین، رژیم تهران آسیب پذیر است.

به نظر می رسید که فرصت مناسبی برای رئیس جمهور عراق به وجود آمده است تا مشروعیت داخلی خود را تثبیت کند و در عین حال از طریق جنگی برق آسا که امیدوار بود بتواند تهران را به قبول خواسته هایش - حاکمیت کامل عراق بر شطالعرب [اروندرد] و استرداد سه جزیره کوچک ابوموسی، تنب کوچک و بزرگ به امارات متحده عربی - وادارد، موضع خویش را در بطن "ملت عرب" تقویت نماید.

عراق که خطر یک شکست نظامی و سیاسی آن را تهدید می کند، مبادرت به حمله به کشتی هایی می نماید که در جزیره خارک بارگیری می کنند؛ عراق بدین ترتیب امیدوار است که جنگ را تشدید نموده، متحدین خود را به مداخله آشکار جهت ملزم ساختن تهران به قبول متارکه جنگ وادارد.

ادامه جنگ ملازم با افزایش فشار تأمین کنندگان اصلی هزینه آن، سمت گیری های جدید در مواضع رژیم بعث را آشکارا به همراه داشت. در همین حین، جنگ از طریق تلاش مستمر در جهت موازنه مجدد نظامی (همچون ایجاد تدارکات دفاعی هیدرولیک در اطراف بصره در

برابر موج‌های انسانی تهران) تغذیه شده‌است و این نشان می‌دهد که قدرت‌های بزرگ ظاهراً مایل نیستند که یکی از طرفین به پیروزی قاطع دست یابد. در این رابطه آقای "ریچارد مورفی" معاون وزیر امور خارجه و فرستاده آمریکا به خاور نزدیک، در ژوئن ۱۹۸۴ در مقابل کنگره اظهار داشت: "پیروزی یکی از طرفین (ایران یا عراق) از لحاظ نظامی ممکن نیست، همان گونه که از لحاظ استراتژیکی نیز مطلوب نیست."

کشورهای حوزه خلیج فارس که مایل‌اند بی‌طرف باقی بمانند اما ملزم به حمایت مالی از عراق هستند، به گرداب حوادث کشیده شده‌اند... امنیت خلیج [فارس] - که علت وجودی "دکترین کارتر" است - امروزه اهرم سیاست دولت ریگان در منطقه محسوب می‌شود. "وظیفه سنگینی" که شاه [معدوم] تقبل کرده‌بود، شامل تأمین امنیت چیزی می‌شد که وی خوش داشت آن را "شاه‌رگ غرب" بنامد. بنا به عقیده وی، هیچ کشور دیگری از توانایی، تکنولوژی و خواست و اراده انجام این مسئولیت برخوردار نبود. به علاوه، این توجیهی بود که وی به کار می‌گرفت تا جزایر واقع در دهانه خلیج [فارس] را به تصرف خود درآورد و نیروهایش را در کنار نیروهای سلطان "قابوس" در جنگ ضدچریکی ظفار وارد عمل نماید.

دگرگونی‌های حادث در افغانستان و ایران، ایجاد یک ابزار جدید برای کنترل خلیج فارس یعنی نیروی واکنش سریع را به همراه نیرویی که امکان استقرار پیشاپیش نیروهای نظامی را در نزدیکی این صحنه نبردهای بالقوه، فراهم می‌آورد. هنگامی که در پاییز ۱۹۸۳ این نیروها در آستانه ورود به صحنه عمل قرار گرفتند، ایران با اعزام نیروهای ویژه به جزیره سیری و با استقرار توپ‌های ضدهوایی در جزایر قشم و تنب بزرگ، تهدید به بستن تنگه هرمز نمود. رئیس‌جمهور "ریگان" با پیروی از آقای "کارتر" در این زمینه اظهار داشت: "گمان نمی‌کنم که جهان آزاد به هر کس اجازه دهد که تنگه هرمز و خلیج فارس را بر روی نقل و انتقال نفت ببندد"، بنابراین دریادار "جان آدامز" به سرعت به منطقه اعزام شد تا رهبری یک نیروی عملیاتی شامل ۲۵ ناو مستقر در دریای عرب [۹] را در دست گیرد.

در فوریه ۱۹۸۴ هنگامی که ناو هواپیمابر "میدوی" در طول مانورهای آمریکا - بریتانیا در دهانه خلیج فارس مستقر گردید، این هشدار مجدداً تکرار گردید.

از ژانویه ۱۹۸۳ نیروی واکنش سریع می‌بایست در فرماندهی کل که امکانات آن ده برابر بوده و مسئول کنترل منطقه‌ای می‌باشد که پنتاگون صریحاً آن را منطقه مرکزی (شامل نوزده کشور از مصر تا پاکستان) می‌نامد، ادغام می‌گردید. فرماندهی کل که در "مک‌دیل" واقع در فلوریدا مستقر می‌باشد، امروز سیصد هزار نفر در اختیار دارد که بخشی از آن‌ها "میدل‌ایست فورس" مستقر در بحرین را که مراقبت از آب‌های خلیج [فارس] و دریای سرخ را به عهده دارد، تشکیل می‌دهند.

وجود چنین نیرویی صرف‌نظر از نقش صرفاً نظامی آن، یک عامل فشار سیاسی و حتی

روانی قابل توجه محسوب می‌شود. از یک سو، این نیرو و کشورهای حوزه خلیج فارس را ملزم می‌گرداند، اگر نه پایگاه‌ها، که لاقلاً افزایش محل‌های ذخیره‌سازی تجهیزات و دسترسی به تسهیلات هوایی و دریایی را بپذیرند (این امر علت سفر آقای مورفی و دریادار پویندکستر به خلیج فارس) در آوریل ۱۹۸۴ بود؛ از سوی دیگر، همین کشورها را به تسریع همکاری خود و یکپارچگی نظامی خویش از طریق شورای همکاری خلیج فارس] و می‌دارد.

در سال ۱۹۸۴ کشورهای حوزه خلیج فارس] یک سوم بودجه خود را صرف هزینه‌های دفاعی نمودند. در اکتبر ۱۹۸۳ مانورهای "دیری الجزیره" (دفاع شبه جزیره) افزایش آشکار توان کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس] را جهت ایجاد یک نیروی هوایی مشترک نشان داد. دیگر تمرینات مشترک به ایجاد یک نیروی مداخله‌گر منطقه‌ای (مجهز به چهار ناو) انجامید که مقر آن "حفا البطن" واقع در شمال شرقی عربستان سعودی می‌باشد. ترتیبی داده شد که کشورهای میزبان نظارت بر استفاده از این نیرو را به عهده گیرند.

در ژوئن ۱۹۸۴ دو هواپیمای شکاری ایران در خارج از آب‌های مرزی سعودی هدف حمله اف-۱۵های این کشور قرار گرفتند؛ این حادثه می‌بایست درجه انسجام این سیستم دفاعی جدید منطقه‌ای را بر ملا سازد. دولت آمریکا وجود یک منطقه حائل هوایی به نام "خط فهد" را که در ورای آب‌های مرزی پادشاهی سعودی گسترده است، تأیید نمود. شورای همکاری خلیج فارس] باید حد واسط میان نقشی که پیش از این به عهده نیروی نظامی شاه [معدوم] بود و مداخله مستقیم غرب با بازتاب‌هایی که به شورا قابل پیش‌بینی است، باشد.

به همان مقیاس که امکانات "فرماندهی کل" و شورای همکاری خلیج فارس] گسترش می‌یابند، در منطقه مفهوم امنیت متحول می‌گردد. این مفهوم که باید به دو خطر مشخص پاسخ گوید - بسته شدن تنگه هرمز و پیشروی احتمالی شوروی‌ها - از این پس بر معیارهای "بسیط" تری استوار است، به‌طوری که اظهارات دریادار "جان آدامز" بر این امر گواهی می‌دهد: "هنگامی که شما امکان بستن تنگه هرمز را یادآور می‌شوید، همان گونه که سلطان قابوس آن را اظهار داشته، صحبت از کاری بس دشوار است. تنگه بسیار وسیع و عمیق می‌باشد، شما قطعاً نمی‌توانید آن را با غرق کردن یک کشتی ببندید (...). مین‌گذاری تنگه؟ حتی اگر ایران به مقدار کافی مین در اختیار می‌داشت و قادر به کار گذاشتن آن‌ها بود، باز هم این امری دشوار بود. ... باید همچنین این مسئله را به خاطر بسپارید که مسدود کردن تنگه، این اقدام جبران‌ناپذیر از سوی ایران است. چنانچه ایران این کار را انجام دهد، نمی‌تواند خود به تنهایی آن را بگشاید." در پاسخ به سؤال فشار احتمالی شوروی، آقای جان آدامز اظهار می‌دارد: "تصور می‌کنم که اتحاد شوروی دارای هیچ‌گونه منفعتی در متشنج‌تر شدن اوضاع خلیج فارس] نیست."

در حالی که ایران و عراق نیروی خود را در جنگ رو به تحلیل می‌برند، شورای همکاری

خلیج [فارس] - که عربستان سعودی رهبری آن را در دست دارد و ستون فقرات آن محسوب می‌شود - همچون ابزاری مطلوب ظاهر می‌گردد. یکی از دل‌مشغولی‌های نخستین شورا همانا استقرار یک دستگاه اطلاعاتی با کمک سرویس‌های اطلاعاتی امریکا بود که کلیه اطلاعات در خصوص عوامل براندازنده بالقوه (ملی‌گرایان، بعثی‌ها، افراطیون مذهبی و غیره) را در عربستان سعودی متمرکز سازد. حکام کشورهای خلیج [فارس] می‌دانند که جوامع‌شان ترکیبی از یک آمیزه انفجاری است: یک جمعیت محلی "صاحب درآمد" در برابر نیروی کار مهاجر با اصلیت‌های بسیار متفاوت. کاهش درآمدهای نفتی به علاوه هزینه مالی کمک اعطایی به عراق (که ۴۳ میلیارد دلار تخمین زده می‌شود) بر بودجه دولت‌های خلیج [فارس] تأثیر گذاشته و برای مقابله با احتمال بروز تشنجات سیاسی، هم و غم امنیت در همه جا تفوق می‌یابد و یک صلابت آشکار سیاسی را به همراه دارد.

برای مقابله با تبلیغات اسلامی رادیکال تهران که فقط در خصوص شیعیان اعمال نمی‌گردد، غالباً این‌گونه تبلیغات در اروپا فراموش می‌شود. اکثر امیرنشینان فعالیت بنیادگرایان سنتی را تسهیل کرده‌اند. برخی وزارت‌خانه‌ها، مشخصاً وزارت اطلاعات و دادگستری تحت نفوذ چنین محافلی قرار گرفته‌اند. در وزارت آموزش و پرورش نفوذ سعودی‌ها به تدریج جای خود را به نظام قدیم تعلیم و تربیت سوری - مصری می‌دهد. در دویی روزنامه‌ای تحت نظر گروهی از اخوان المسلمین اجازه چاپ یافته‌است و حتی تشویق نیز می‌گردد. تدابیر مختلفی جهت تقویت جنبه‌های اخلاقی زندگی عمومی اتخاذ شده‌است. این تحولی قابل توجه برای اکثر دولت‌هایی است که به استثنای قطر می‌کوشیدند خود را از دایره نفوذ دکماتیزم وهابی و افراطی‌گری بنیادگرایانه اخوان المسلمین دور نگاه دارند. در چه مقیاسی این تحول می‌تواند تبلیغات به نفع ایران را متوقف سازد؟ آنچه که قطعی است آن است که این امر، یک قطبی شدن را که تاکنون وجود نداشته‌است، برمی‌انگیزد به طوری که در امارات متحده عربی - که در آن ما را متوجه این امر می‌سازند که قبلاً کسی این سؤال را که "چه کسی از ما شیعه یا سنی است؟" مطرح نمی‌نمود - شایعات بسیاری بر سر زبان‌هاست: از تابستان گذشته پست‌های مهم برای شیعیان ممنوع شده‌است؛ شیخ‌ها نسبت به پلیس مخفی که شیعیان در آن بسیارند، بدگمانند. این سروصداها چه تأیید شوند یا خیر، از یک جو مسموم حکایت می‌کنند.

لوموند دیپلماتیک در ادامه، پس از توضیح برخی تفاوت‌ها در دیدگاه‌های سران کشورهای خلیج فارس، مقاله را چنین تمام می‌کند:

«ادعاهای عراق مبنی بر ایفای نقش قدرت جدید منطقه‌ای، امروز فروکش کرده‌است. رشد سریع امکانات شورای همکاری خلیج [فارس] می‌بایست رضایت خاطر غرب و به‌ویژه واشنگتن را که درصدد گسترش این اتحاد تا مصر است، فراهم آورده باشد، اما آیا بدین

ترتیب تأمین خلیج [فارس] به نسبت زمانی که بیش از یک دهه توسط شاه [معدوم] حفظ گردید، دوامی به مراتب طولانی تر خواهد یافت؟»^(۲۴)

منابع و مأخذ روزشمار ۱۳۶۴/۵/۱۷

- ۱- سند شماره ۰۶۲۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "حفاظت، فریب، غافل گیری"، عملیات والفجر ۸، گزارش راوی قرارگاه خاتم در عملیات والفجر ۸ (محمد درودیان)، اسفند ۱۳۶۷، ص ۲۶
- ۲- همان، ص ۲۵
- ۳- همان، ص ۲۶
- ۴- همان، صص ۳۶ و ۳۷
- ۵- سند شماره ۰۰۹۸۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای، واحد اطلاعات نظامی قرارگاه عملیات نجف اشرف، منطقه ۲، شماره ۱۳ (۱۳۶۴/۴/۲۵).
- ۶- روزنامه کیهان، ۱۳۶۴/۵/۱۹، ص ۲۲
- ۷- همان، ص ۳۰
- ۸- روزنامه کیهان و روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۴/۵/۱۷، ص ۲
- ۹- سند شماره ۲۰۰۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۳۶۴/۵/۲۰، ص ۲
- ۱۰- سند شماره ۲۰۰۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۳۶۴/۵/۱۷، ص ۱
- ۱۱- سند شماره ۲۰۰۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۳۶۴/۵/۲۱، جوانرود، ۱۳۶۴/۵/۱۷
- ۱۲- مأخذ ۸، روزنامه کیهان، ص ۳۰
- ۱۳- واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۷ (۱۳۶۴/۵/۳۱)، ص ۹، ۱۳۶۴/۵/۱۷
- ۱۴- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۴/۵/۱۹، ص ۳۰
- ۱۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۴۲ (۱۳۶۴/۵/۱۸)، ص ۱۷، خبرگزاری کویت از کازابلانکا، ۱۳۶۴/۵/۱۷
- ۱۶- همان، ص ۳۲، رادیو صوت الجماهير، ۱۳۶۴/۵/۱۷
- ۱۷- همان، ص ۳۲، رادیو صوت الجماهير، ۱۳۶۴/۵/۱۷
- ۱۸- همان، ص ۱۴، روزنامه "یومیوری"، چاپ توکیو.
- ۱۹- اداره کل تندنویسی مجلس شورای اسلامی، "روزنامه رسمی" مشروح مذاکرات جلسه علنی مجلس شماره ۱۱۸۱۹، جلسه ۱۶۷ (۱۳۶۴/۵/۱۷)، ص ۲۱
- ۲۰- مأخذ ۶، ص ۱۹
- ۲۱- مأخذ ۱۹، ص ۳۹
- ۲۲- مأخذ ۶، ص ۲۰
- ۲۳- مأخذ ۹، ص ۲۰
- ۲۴- اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۸۸۶ (۱۳۶۴/۵/۱۷)، صص ۱۵ تا ۲۴، به نقل از نشریه "لوموند دیپلماتیک"، چاپ فرانسه، ژوئیه ۱۹۸۵.